

1785

1. Stapelaud, Pollit: De legum in pandectis interpreten-
das unum subsidio ex eorum nexu et consuetudine peten-
do
2. Reichardt, de huynter: De fideicommissis ejus, quos super-
fluum erit ejusque differentia a rebus, quibus accep-
ta reddenda sunt in eodem genere ut nos C. VIII.
3. et Schellart, Justus Christianus Lud. de: De Caesareo
jure litterarum penales concedendi simulque
solemnis inaugurationis . . . Ernesti Goeperti
Schmidii in Diss. 2. Sauph
4. Schmidtus, de Ludovico: De iis, quae ad exercen-
tam jus retentionis necessariae sunt.
5. Walchens, Carol. Frider.: Programma: De privilegio
artis Indicae, quo Francus Henricus Ackerman-
dis . . . Disputationem in ang. . . indicat.

1785

6. Walchius, Cos. Fris: *De quinque controversis inter*
Balgaram de Balgaris et Martinum Gosiam. De
prosecutione sakis. Programma; quo . . . Prælib
Hafelund . . . Disputationem inang . . . indicat.

7. Walchius, Cosmus Frisardica: *De verisimilitudine*
criminiis.

1787.

1. Eckardus, Franc. Lud. Tit. ord. Decanus: *De feudis*
feminini natura et in illa selva primo acquir
renti in successione descendentiæ nominis
feminas masculis præferre licet?
Programma, quo Augusti Henrici Theod. Gestors
disputationem inang . . . indicat.

2. Eckardus, Franc. Ludovicus: *De relictis feudatibus*
etiam post exortu concursu feudali locandorum
ordine.

3. Walckius, Carolus Fredericus: De iurisjurandi deatatione
in reformatione Francofurtensi.

1788

4. Gmuer, Carol. Guelfridus, Med. med. Decanus: Fragmenta
medicorum . . . de variolis et morbillis simulque
sollemnia inang. Valeri: Friedrichi Neubeck iudicis.

5. Muller's Kratt, Arn. Ant. Frid: De prescriptione servi-
tutum extinctiva in primis art. 13 P. dec. de servit.
et. a quo

6. Mauso, Carolus Tacobus: Reus ab extione instan-
meritorum uti innocuis, sed perinde ac aliter
ut eam obligatus est

7. Scheusidius, de Ludw. Med. jur. Decanus: De interrup-
tione extrajudiciali ab interrompanda prescriptione
hanc excludenda. Programma, Dissertationi traus.
Arn. Ant. Frid. Muller's Kratt praemissa.

1789.

1. Schart, Fr. Ludovicus: De quibusdam cautionibus
crim. percipiendum corporis delicti in furto magno
certitudinem attribuendis. Programma et sollemnia
inang. Fr. Aug. Christiani ab Hallefeld.
2. Mercan, Fr. Im. Cr.: De peritis capitalitationum
norminarum contradictis in genere
3. Reschard, Fr. August, Ord. j. m. Decanus: Utrum
actus legitimus Romanus fuerit sollemniore ad
l. 77 §. 1. 2. j. Programma, quo Fr. August Reschard
sollemnit inang. in Best.
4. Walcherus, Cordus Fridericus: De furto fene dominant
facto art. C. C. art. 166.

A, 231.
DISSERTATIO INAUGURALIS
DE
LEGVM IN PANDECTIS INTERPRETANDARVM *870*
S V B S I D I O
EX EARVM NEXV ET CONSECVTIONE
PETENDO *1785, 1*

QVAM
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
D O M I N O
C A R O L O A V G V S T O
DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGA-
RIAE ET GVESTPHALIAE REL.
CONSENTIENTE ILLVSTRI IVRISCONSVLTORVM
O R D I N E
P R O S V M M I S I N I V R E H O N O R I B V S
A. D. X SEPT. MDCCLXXXV.
DISCEPTANDAM PROPONET
G O T T L I E B H V F E L A N D
PHIL. MAG.
G E D A N E N S I S.

I E N A E
LITTERIS HELLERIANIS.

DISSECTATIO
LEGVM IN PABRETTI INTERPRETATIONE
S V B S I D I O
EX EARVM NEXV ET CONSECVTIONE
PETERI DONATI

SENATVS
VICTOR ACADVMIAE
SERENISSIMO PRINCIPIS AC DOMINI
D O M I N O
CAROLO AVGVSTO
DUCE SAXONIAE IVLIAE ORDNIS MONTVM ANNO
1717
CONSENTIENTIBVS
G R A T I A

PRO SVMMIS IN IVRE HONORIBVS
GOTTFRIDVS
P R O F E S S O R

REIPUBLICAE GEDANENSIS
SENATVI MAGNIFICO

OBSEKVANTISSIME

D. D.

AVCTOR.

REIPUBLICAE GEDANENSIS
SENATUS MAGNIFICI

CONSERVATORII

1788

ACTOR

Non dubito, fore qui mirentur, hisce temporibus, quibus, uti quisque maxime legum peritus esse et hominibus favere videri vult, ita summum in vituperandis legibus romanis et concipiendis de reformando iure votis ponit studium, de novo iuris romani interpretandi subsidio me adhuc esse sollicitum, et exinde sibi persuadeant, novum olim et acrem iurisprudentiae antiquioris me existurum esse defensore; a quo quidem consilio et proposito equidem me maxime omnium abhorreere sentio. Quanquam enim, sicut nuper fabularum et narrationum fictarum praeceptis omnibus artis regulis concinnandarum furor, post immensum de emendanda liberorum educatione scribendi studium, ita nunc perpetuae et repetitae de naevis iurisprudentiae nostrae querelae apud viros doctos et prudentes levis notae, ut ita dicam, maculam iuvenibus adaspererunt, qui se turbis istis admiscerent, ita ut non tam gravi-

ris quam levioris potius ingenii homines esse censerentur, tamen, cum in omnibus istis turbis viri vere egregii vel auctores et duces vel sectatores clari fuerint, quorum existimatio inter illas ipsas conturbationes aucta magis est et stabilita, facile patet, conatus illos non, nisi ubi mera imitatione nitantur, despectui haberi, ideoque, si vel in hanc de iuris nostri mendis sententiam catur, illud honori magis quam dedecori esse, quandoquidem ea argumentis idoneis suffulta, ex vera animi persuasione promanaverit. Quamobrem minime dubito, illis accedere, qui ad generis humani vel populi saltem nostri felicitatem augendam ius romanum, et quae ab eo pendent, abolendum novaeque penitus leges condendas esse censent; idque eo fortius assero, quo plura iuris varii, incerti, subtilioris, inepti, crudelis specimina cognita sunt. Maxime igitur necessariam et ego duco iuris emendationem vel potius novam formationem; sed hoc negotium legislatoribus totum relinquendum, nec ab illis, quibus ius administrandum vel interpretandum datum est, ne levissimo quidam digito attingendum esse existimo; sed ita ut non de universi iuris emendationibus proponendis, sed de reformandi inter iuris dictionem ipsam conatibus agam. *Kantius*, vir summus, uti plurima, sic hoc etiam praeclare docuit, qualis sit inter usum rationis publicum et privatum differentia; *) quem

*) *Ueber Aufklärung* — in der *Berlin. Monatschrift*. 1784. *December*.

quem omnes isti adeant velim, qui ob urgentem iuris emendandi necessitatem totum iurisconsulti officium in meditationibus de novo iure creando instituendis ponunt, studium vero iuris, quo nunc adhuc utendum, negligunt; quo pacto nihil efficitur, nisi ut iustitia in dies magis vacillet. Equidem vero cenſeo, ſi cui, quid in iuris ſcientia profererit, probandi officium imponatur, ei potius ex ambitu legum, quibus nunc utimur, ſpecimen doctrinae proferendum quam conſilii de novo iure condendo laudem eſſe quaerendam; nam hoc eſt Iurisconſulto neceſſarium, noſſe leges, quibus uti debeat. Novam vero doctrinam vel forte etiam hypotheſin proferre, quam cognita et centies prolata iterum exponere malui, ut appareat quodammodo, me in legendis et perſcrutandis iuris noſtri fontibus non ex aliorum formulis ac decretis unice pendere, ſed meum quoque iudicium adhibere voluiſſe.

Multi

Multi quidem viri celeberrimi in interpretando iure romano omnem posuerunt operam et quam plurimi inter istos maximam inde consecuti sunt famam. Quorum ex numero si de operis absoluti magnitudine iudicare velis, nullam forte putabis reperiri posse legem, quae post tot illorum susceptos labores non in clarissima luce posita sit. Licet enim IUSTINIANVS *) omnem omnino commentandi in Digesta operam graviter vetuerit, et in eiusmodi criminis reos poenam constituerit falsitatis; tamen cuncta ista, quamvis bellissima, praecepta ex longo inde tempore neglecta videmus et eo iurisprudentiae nostrae res devenerunt, ut iam omnes istas commentationes, non dicam perlegisse, sed cognovisse hominis cuiuscunque superet vires, et id quod maxime dolendum est, plurimi istorum, ingenii quamvis acutissimi, virorum via non recta, sed perversa, uti mihi quidem videtur, inceserunt. Verum quidem est, indulgendum esse quodammodo in hac morum et institutorum nostrorum a romanis differentia, praecedentibus inprimis, ubi patriae consuetudines non satis exploratae et cognitae erant, modis interpretandi subtilioribus, qui saepe eum in finem inventi erant, ne homines nostri per communicanda cum Romanis omnia iura gravius opprimerentur et aequitas nimium negligere- tur. Verumtamen ut alios nunc taceam minus rectos leges explicandi modos, plus iusto certe mihi videtur tribui legum

*) L. 2. §. 21. C. de vet. iur. enucl. f. const. de confirm. digestor.
§. 21.

gum interpretationi, quae Iureconsultorum veterum, quorum e libris leges, quae in Digestis occurrunt, derivatae sunt, opinionibus eorumque temporum, quibus illi vixerunt, moribus et institutis nititur. Notae sunt satis jurisprudentium recentiorum de perditis veterum libris querae, quos inter plures acerbissimas profert FRANC. BALDVINUS in *praefatis de iure civili* *). Notae sunt de restituendis antiquis libris IAC. CVIACII, IAC. LABITTI, ANT. AVGVSTINI, WOLFG. FREYMONII, ABRAH. WIELINGII **), CAR. FERD. HOMMELII ***) aliorumque opera et nata inde, quam vocant, Cuiaciana explicandi methodus. Nota sunt FRANC. BALDVINI de Mucis et Papiniano, MATTH. WESENBECHII de Papiniano, EVER. OTTONIS de Servio Sulpicio, Alfeno Varo, Papiniano et aliis, I. NIC. GVDLINGII de Trebatio Testa, Io. GOTTL. HEINECCIUS de Celso, Iuliano, cet., FRANC. CAR. CONRADI de Cajo, Io. LVDOV. CONRADI de Cervidio Scaevola, perill. C. FR. WALCHII de Florentino ****), aliorumque de aliis merita maxima. Nec ego is sum, qui doctissimis eorum libris laudem justam detrahere velit et audeat. Bene enim scio, plures Digestorum locos illorum opera explicationem maxime perspicuam nactus esse. Id vero solum mihi a recta ratione quodammodo alienum videtur, quod, cum omnia ista ex libris illis divulsa fragmenta non nisi propterea, quod in nostrum Digestorum codicem illata fuerint, veram legis vim consecuta sint, omnis tamen eiusmodi labor circa veteres libros, nec ullus forte vel saltem admodum exiguus circa rationes explicandi ex pandectis

*) vid. Heineccii *in iurisprudentia romana et aetna*. T. I. P. II.

**) *Wielingii iurisprudentia restituta*.

***) *Hommelii Palingenesia iuris*.

****) Prodiit haecce cel. *Walchii de philosophia Florentini* I Cui commentatio primum Jen. 1754. 4.; nunc vero opusculis, quae mox iunctim prodibunt, (sub prelo enim sunt) inserta est; in quibus etiam alia de *Vlpio Marcello* disquisitione primum ibi edita iurisprudentiam elegantiore auxit vir perillustis.

dectis ipsis depromendas versetur, adeoque omnis, ut ita dicam, honor veteribus Iurisconsultis tribuatur, Triboniano et sociis debitus etiam detrahatur. Est quidem hoc circa veteres Iurisprudentes negotium, prouti videtur, feracius et uberius, cum major omnino percurrendus pateat campus, qui in altero explicandi modo admodum contrahitur, sed methodus haecce posterior priori longe est probabilior. Si enim verisimilem de tota Digestorum conficiendorum ratione formare nobis velimus ideam; cogitemus necesse est, omnem circa illa adhibitam esse curam, ut totum illud legum corpus usui forensi ac iuris dicundi negotio quam aptissimum redderetur. Non quidem nego, abhorrere iam illud ab optima legis condendae ratione, quod Iustinianus prudentum veterum responsa vel opiniones colligere tantum verbis eorum retentis iusserit et non potius secundum eorum doctrinam et fori usum et virorum, quos operi isti praefecit, ipsorum intelligentiam et prudentiam novas omnino leges easque tanto clariores concinnare melius duxerit. Alienum enim omnino a sana ratione nostris temporibus videretur, si princeps quidam codicem legum ita confici iuberet, ut singuli loci ex Iurisconsultis nostris, *Struvio* videlicet, *Mevio*, *Strykio*, *Bergero*, aliisque decepti ad juris corpus conficiendum colligerentur. Sed demus hanc veniam antiquitati et temporum istorum opinionibus; hanc saltem a Triboniano nostro abstergamus maculam, quod via usus sit ad negotium absolvendum, quae ad omnia duci videretur contraria; ipsum potius opus hac ratione susceptum ut per media isti instituto praecipue convenientia absolutum sit, tum ratio cogitare suadet, tum Iustinianus ipse edicit. Ecce verba eius ipsa: „Et hoc studiosum vobis esse volumus, ut, si quid in veteribus non bene positum libris inveniatis, vel aliquod superfluum, vel minus perfectum, supervacua longitudine remota, et quod imperfectum est, repleatis, et omne opus moderatum, et quam pulcherrimum ostendatis. Hoc etiam „nihil-

nihilominus obseruando : vt, si aliquid in veteribus legibus vel constitutionibus, quas antiqui in suos libros imposerunt, non recte scriptum inueniatis, et hoc reformatis, et ordine moderato tradatis : vt hoc videatur esse verum et optimum, et quasi ab initio scriptum, quod a vobis electum et ibi positum fuerit. Et nemo ex comparatione veteris voluminis quasi vitiosam scripturam arguere audeat. Cum enim lege antiqua, quae regia nuncupabatur, omne ius omnisque potestas populi romani in Imperatoriam translata sunt potestatem : nos vero sanctionem omnem non dividimus in alias et alias conditionum partes, sed totam nostram esse volumus : quid possit antiquitas nostris legibus obrogare? *) Et in tantum volumus eadem omnia, cum reposita sunt, obtinere : vt, etsi aliter fuerant, apud veteres conscripta, in contrarium autem in positione inuenientur, nullum crimen scripturae imputetur, sed nostrae electione hoc adscribatur. **) Adde ex altera de confirmatione Digestorum constitutione ***) quae sequuntur : „Tanta a nobis antiquitati habita est reuerentia, vt nomina prudentium taciturnitati tradere nullo patiamur modo, sed unusquisque eorum, qui auctor legis fuit, nostris Digestis inscriptus est: hoc tantummodo a nobis effecto, vt si quid in legibus eorum vel supervacuum vel imperfectum vel minus idoneum visum est, vel adjectionem vel deminutionem necessariam accipiat, et rectissimis tradatur regulis, et in multis similibus vel contrariis, quod rectius habere apparebat, hoc pro aliis omnibus positum est

*) Haec Iacobii (*meditation. de negationibus in Pand. Flor. p. 239.*) verbi: *abrogare* in: *obrogare* immutatio placet. Alteram vero eius correctionem, qua inculcatur: *ne* ante vocabulum: *quid*, ex quibusdam codicibus MSS. adductam rejiciendam esse puto; si enim illam assumas, fieri non potest quin periculis tota membro posteriori plane destituta esse videatur.

**) L. I. §. 7. C. de vet. iur. enucleando.

**) L. 2. §. 10. C. cod.

est, unaque omnibus auctoritate indulta: ut quicquid
 ibi scriptum est, hoc nostrum appareat, et ex nostra vo-
 luntate compositum; nemine audente comparare ea, quae
 antiquitas habebat, et quae nostra auctoritas introduxit;
 quia multa et maxima sunt, quae propter utilitatem re-
 rum transformata sunt, adeo ut, etsi principalis consti-
 tutio fuerat in veteribus libris relata, neque ei peperi-
 mus, sed et hoc corrigendum esse putavimus, et in me-
 lius restaurandum; nominibus etenim veteribus relictis,
 quicquid legum veritati decorum et necessarium fuerat,
 hoc nostris emendationibus servavimus: et propter hanc
 causam et si quid inter eos dubitabatur, hoc jam in tu-
 tissimam pervenit quietem, nullo titubante relicto. His
 bene consideratis et perpensis verbis nullum dubium
 reliquum fore credo, Iustinianum omnes omnino veterum
 Iureconsultorum libros auctoritate exuisse, nec quidquam legis
 vim habere voluisse, nisi id, quod in suum, uti DIONYSIUS
 appellavit GOTHOFREDVS, juris corpus sit relatum.
 Quocirca non potest quin omnes illi contra Iustiniani vo-
 luntatem faciant, qui propter tollendas praecipue antino-
 mias ad antiquiora ista tempora semper recurrant easque
 vel ex sectarum veterum differentiis vel ex vicissitudinibus
 juris ante Iustinianum declarare velint. Non quidem infi-
 tias ire possum, quod multae legum diversitates, quae sal-
 tem tales videntur, in Digestorum libris occurrant et ideo
 eorum excusationem libenter probo, qui in vasto tanto
 opere vel invito Triboniano quaedam, quae a superioribus
 discrepent, excidisse, illudque vitio non adeo magno verti
 posse dicunt; attamen si verae antinomiae in *iisdem* occur-
 rerent titulis; hanc incuriam culpa, ut artis nostrae termi-
 nis utar, lata in negotio, ubi et levissima vitari debeat,
 commissam nullo modo excusandam esse crederem. Nam
 si omnes loci, quos in digesta retulerunt conscriptores
 eorum, legum vim in foris *iisdem* accipere debuissent, et
 nihilominus isti pandectarum concinnatores eo sine leges
 varias in suos retulissent libros, non ut omnes valerent, sed
 ut

ut eadem ex temporibus aestimarentur, quaeque ex anterioribus derivata sint, per leges sequentium annorum, quantum in unum eundemque saepe titulum collatae, tollerentur et abrogarentur; quid eo dici aut cogitari potuisset absurdius? Est hoc etiam e diametro oppositum Iustiniani iussis, qui pluribus in locis *) interdixerat, ne qua antinomia in digestis locum sibi vindicaret et potius aliquid novi et diversitatis ibi indagare iubet. Ob hanc ergo causam omnes istae Pandectarum emendationes, quibus emblemata Triboniani rejiciuntur, vel rejecta ab eo verba restituantur, magnopere reprobandae esse videntur **). Nam ea Triboniano ejusque locis data erat potestas, „vt, si quid in veteribus — non recte scriptum inuenissent, hoc „reformarent“ ***); et ut praeceptum istud pleniorum haberet effectum, discrete ibidem prohibitum est, „ne quis „ex comparatione veteris voluminis quasi vitiosam scripturam arguere audeat. „ Quoties contra haec Iustiniani sui praecepta deliquerint fortissimi ejus defensores et adoratores, enumerari vix potest. Ne tamen forte nimis Triboniano locisque ejus tribuendo in recentiores nostros Iuriconsultos justo acrius inveni videar; concedo quidem nonnullas in corpore juris antinomias sat feliciter ista via conciliatas videri; equidem enim non nego, nec in pluribus aliis rebus nec in hac ista, de qua hic agitur, satisfecisse videri officio suo Tribonianum. Sed qui semel vel iterum ce-

B 2

cidit,

*) L. 1. §. 8. C. de iur. encl. L. 2. §. 15. cod.

**) Hac ratione, vt de aliis nunc sileam locis, emendatoris Pandect. Florent, in L. 22. D. de excusat. emblemata particulae negatiuae: non supposititium videtur; quamvis *Iauchius* libr. cit. p. 3. propugnet. Tribonianus enim sine dubio noviorum Constantini constitutionem in L. 2. C. de excus. artif. respiciens particulam istam, licet in *Scavola* forte occurrerit, rejectit; ideoque non Mucii verba restituenda, sed Iustiniani textum retinendum esse censet.

***) L. 1. §. 7. C. de vet. iur. encl. — Saepissime illa potestate usos esse Tribonianum ceterosque, extra dubium est positum; et illustre emendationum illarum per totum titulum adhibitarum exemplum tradit *Huber* in praefect. ad D. ad tit. quando dies leg. ced. §. 1.

cilit, eam ob rem non semper supinus jacet, et tum propter ipsam rei naturam, tum propter Iustiniani repetitas mentis suae declarationes censeo, ad omnia alia prius recurrendum esse media, quam ad consilium, antinomias istas in digestis nostris obvias ex diversis Ictorum temporibus vel opinionibus interpretandi; hoc pacto non potest, quin verus legum sensus saepissime evertatur. Periculum ergo faciamus nova quadam via incedendi, et symbolam aliquam, quantalacunque sit, ad istum explicandi modum conferendi, vt forte quis alius, qui doctrina et ingenio, quod facillime credo, me superat, an ea uti quodammodo possit, anquire, et in via, quam commonstravi, longius et felicius procedere possit. Videtur scilicet mihi inter singulas leges, ex ipso ordine, quo in singulis digestorum titulis collocatae fuerint, nexus quidam plerumque apparere, de quo nunc plura ex proposito disseramus; sed non nisi adumbratas quodammodo primas lineas expectare tum vires, tum instituti ratio iubent. Simili quidem consilio doct. *Chr. Fr. Koch*, filius tanto patre dignissimus, dissertationem inaug. *de ordine legum in pandectis*,*) quae mihi, cum hanc meam meditarer, in manus incidit, scripsisse videtur; sed ille tantum de ordine legum in titulis generali locutus est, non vero de quarundam se invicem excipientium nexu, in quo quidem ego plurimum roboris pono; sed cum iste prius illud argumentum doctissime exposuerit, idque latius etiam se profecuturum esse, quod vehementer optamus, ipse promiserit; de eodem, ne jam dicta dicere videar, pauca tantum in medium proferre statui.

S. I.

*) Habitu Giesae MDCCCLXXXIII. a. d. III Iulii.

Ac primum quidem vereor, ne sint, qui omnes istos
 de nexu inter leges Digestorum singulas inveniendos cona-
 tus vanos et inanes, imo quoque ridendos esse iudicent.
 Sed h'erunt fere, qui opinione de nullo vel perverso *titu-
 lorum et librorum in Pandectis omnium ordine* inducti sin-
 gula, quae in Digestorum libris relata sint, fragmenta non
 nisi fortuito ac temere locum suum invenisse putabunt. Hi
 si didicerint, istam ipsam, qua nituntur, opinionem non
 adeo rectam et certam esse; alter, ut spero, sentient.
 Equidem non nego, conjunctiones titulorum saepe inveni-
 ri admodum ridiculas, inter quas maxime inclaruerunt
 libri quarti tituli octavi, qui *de arbitratorum recepto* exponit,
 sequela, videlicet *de recepto nautarum, cautionum et sta-
 bulariorum* in titulo nono tractatio, et quod primo intuitu
 magis adhuc offendit, trium priorum libri tertii titulorum
 coniunctio, qui *de postulando, de his qui notantur infamia*
et de procuratoribus et defensoribus una serie exponunt; at-
 tamen secundi saltem exempli ratio sufficiens et clara reddi
 potest, et redditur, nec his exemplis evincitur, nullam in
 Digestis ordinem esse: Ipse potius Iustinianus *) edicit,
 inter omnes libros et titulos ordinem et conjunctionem
 quandam intercedere, quanquam negari non potest, mul-
 to meliorem potuisse eligi. Sed defensores hujus ordinis,
 quantum fieri potuit, habuimus plures, inter quos IAC.
 CUVIACIUS, IAC. GOTHOFREDVS **) et alii plurimi satis
 innouerunt, qui quodammodo Tribonianus et Iulianus, cujus
 edictum perpetuum in adornandis Digestis Tribonianus
 praecipue secutus est, partes egerunt, et in pluribus re-
 bus causas sufficientes protulerunt.

S. II.

Videtur vero *et ille ordo*, quanquam variis illum sca-
 cere mendis negari non potest, *in explicationis utilitate*

B 3

minime

*) L. 2. §. 2. — 3. C. de vet. iure enucleando.

**) Manuale iuris P. IV.

minime negligendus, sed optime esse animadvertendus. Ista enim observatione hoc efficietur, ut legem quandam generatim conceptam ob tituli, sub quo collocata est, inscriptionem et objectum saepe ad singularem generis totius speciem restringendam esse appareat. Quod ut exemplo quodam illustrem, ex accuratiori corporis juris inspectione facile patet, in libro septimo de servitutibus personalibus sermonem esse, in sequenti vero octavo ad servitutes ceteras, id est, reales eundem perducere, adeoque primum huius posterioris libri titulum, quanquam generatim ejus concepta sit inscriptio, non nisi de realibus explicari debere, et ob eam ipsam causam tituli istius leges 4. 8. 15. 16. 18., quamvis de servitutibus in genere exponere videantur, non nisi de rebus declarari posse censeo. Sed de hoc operis integri ordine plenius disserere nec necessitas jubet, nec instituti ratio patitur, cum de alio quodam genere ordinis agere constituimus.

§. III.

Ille enim major, ut ita dicam, qui inter plures titulos intercedit, ordo ex proposito meo hic praetereundus et tantum *ordo vel nexus legum singularum in eodem occurrentium titulo* est considerandus. Videtur enim saepenumero cura ad bene disponendas et ordinandas unius tituli leges a Triboniano esse adhibita. Enimvero saepenumero id factum esse contendo, ut adeo, qui contra sentiant, facile invenire possint titulos, in quibus leges, veluti ex fortis jactu dispositae, appareant. Et ne meae quidem hypothese nimium forte tribuere videar, ego ipse plura iisdem suppeditabo exempla titulorum, ubi nullum invenire potui ordinem, sed quorum loca secundum seriem forte, in qua libri a Iurisconsultis lecti sunt, excerpta et descripta esse videantur. Ex libro videlicet primo (in eo enim nunc et in posterioribus potissimum consistam necesse est, cum propositi ipsius ratio limites meae disquisitionis admodum coarctet, nec per totam Digestorum molem vagare patiatur)

huc

huc titulum quartum, decimum quartum, decimum sextum et reliquos a decimo octavo ad vicefimum secundum usque maximo iure referendos cenfeo.

§. IV.

Quod vero non omnium titulorum leges per talem excerptorum, vti nunc vocant, modum dispositae sint; facile sibi quisque persuadebit, si ad istud animum advertere velit, quod leges ex uno ejusdem veteris Iuriconsulti libro sunt non una serie se excipiant, sed per varios locos in eodem titulo inveniantur dispersae. Equidem diserte dixi: ex uno libro vel uno opere, etsi pluribus forte partibus distincto, quas scilicet uno volumine comprehensas fuisse non absolum est; nam si tantum ex pluribus ejusdem Iuriconsulti operibus decerptae essent; non eadem esset ratio, nec defuturi essent, qui ob eam causam me mihi iusto plus sumfisse dicerent. Ut vero exempla pro mea assertione adducam; in libri primi titulo primo leges 1. 4. 16. ex *Ulpiani* institutionum libro primo, leges 8. et 12. vero ex *Marciani* institutionum libro primo; in ejusdem Digestorum nostrorum libri titulo tertio ex *Celsi* digestis L. 4. 5. 17. 18. 19. 24. 39., ex *Pauli* libris ad Plautium L. 6. 23., ex *Modestini* libro primo regularum L. 7. 40., ex *Ulpiani* libris ad edictum L. 9. 22. 30., ex *Iuliani* Digestis L. 10. 11. 12. 15. 20. 32.; in libri citati titulo quinto ex *Caji* libro primo institutionum L. 1. 3. 6., ex *Hermogeniani* libro primo juris epitomatum L. 2. 13., ex *Ulpiani* libris ad Sabinum L. 10. 18. 20. 24. cet. cet. invenies decerptas. Immo ut istud adhuc addam, saepe reperies, unum eundemque Iuriconsulti cujusdam locum in plures direptum esse partes, ita ut alia aliorum loca inculcentur, iisdemque expositio juris cujusdam fiat plenior; cujus exemplum, ut plura innumera taceam, in libri primi titulo octavo exstat, ubi leges 2. 4. 6. ex *Marciani* institutionum libro tertio de promptae manifesto unam sermonis seriem constituunt, cujus vero expositio per leges 3. et 5. ex aliis prudentibus desum-

desumptas amplior reddita est. Hujus dispositionis non potest non adesse ratio, quam quidem aliam nobis fingere non facile possumus, nisi plures legum classes in colligendo spectarint atque secuti sint Digestorum concinnatores, quibus id consequi voluerunt, ut leges de eadem exponentes materia serie continua collocarentur. Si enim illa non subesset, leges isto sequerentur ordine, quo ab istis Iuriconsultis lectae et excerptae sint, quorum exempla etiam, uti iam dictum est, in pluribus invenimus titulis, e quibus inde nullus erui potest ordo.

§. V.

Sed *in illis*, unde exempla in paragrapho antecedenti sumta sunt, *titulis*, si sententia nostra vera est, *ordo subesse* debet, quod quidem probatu facile est. In titulo primo L. 1 — 5. de jure naturae et gentium, L. 6 — 8 de jure civili, L. 9. de ambobus, L. 10 — 12 de iure in genere exponunt. (Titulus secundus libri primi una, ut ita dicam, lege absolvitur, scilicet lege 2, cui L. 1. non nisi proömii loco infervit.) Tituli vero tertii L. 1 — 9 de legibus et Senatusconsultis, L. 10 — 30 de legum interpretatione, L. 32 — 40 de consuetudinibus agunt (L. 31. et 41. non nisi proxime antecedentium appendices sunt.) Tituli quinti L. 1. 2. praefationem constituunt, L. 3 — 6 divisionem et dividorum explicationem tradunt; reliquas vero mera esse miscellanea non nego. Titulus sextus in lege 1. 2. de potestate dominica, in L. 3 — 11. vero de potestate patria exponit. In titulo septimo, postquam divisionem generalem leges 1 et 2 dederunt, varia de adoptionibus et legitimacionibus puncta declarantur; nempe in L. 3. 4. apud quem magistratum adoptio fieri possit? in L. 5. 9 qui consentire debeat? in L. 10. 15 quales adoptionis sint effectus? in L. 16 21. quis arrogare vel adoptare possit et quibus id fieri debeat cautelis? reliquae eius tituli leges omni fere ordine carere videntur. Titulus nonus in L. 1 — 4 de senatoribus, in L. 5. 10. de eorum liberis disserit, et leges 11 et

et 12 appendices habet — Sed haec sufficient; cuicumque enim, qui attendere velit, in pluribus Digestorum titulis ordo elucebit — Non vero ita ordinem illum ortum esse existimo, ut antea totum titulum in plures subdiviserint classes Tribonianus sociique et post sub quacunque leges, quas invenerunt, disposuerint; si hoc enim fecissent, ordinem haberemus meliorem et magis perspicuum; verum potius excerptis locis et sub diversos titulos dispositis inter eadem nexum quandam, si fieri potuit, constituere contenderunt. Exinde quidem ordo iste *doctrinalis* appellari quodammodo potest, sed multum abest, ut eum systematicum fuisse propterea colligere possimus.

S. VI.

Mittamus vero jam hunc etiam legum ordinem et *ad earum nexum* progrediamur, ubi jam illud nulla fere indiget probatione, quod plures leges, prouti se invicem excipiunt, connexionem manifestam habeant; Saepe enim leges plures unam tantum periodum formant, cujus rei statim tres primae in Pandectis leges et innumerae aliae hinc illinc sparsae praebent exempla — Aliae quidem non in unam conjunctae sunt periodum, attamen iter sermonis per illos omnes producit, ita ut revera unam et continuam constituent orationem, particulis conjunctivis: *nam, enim, sed, autem, vero, etiam, idem, item, igitur, itaque, et, ideo, ergo, imo*, cet. concinnatam, cujus exempla L. I. Tit. I. l. 7. 8. l. 11. 12. Tit. II. l. 1. 2. Tit. III. l. 1. 2. l. 4 — 6. l. 10. 11. l. 12 — 14. l. 20. 21. l. 26 — 28. l. 29. 30. l. 33 — 38. l. 39 — 41. Tit. V. l. 1 — 3. l. 4. 5. l. 15. 16. Tit. VI. l. 2 — 4. l. 5. 6. cet. praebent, ut plura in omnibus fere titulis obvia taceam, quorum etiam quaedam doct. Koch in jam laudata dissertatione *) profert — Praeterea adhuc inveniuntur leges, quae, quanquam non particulis, sensu tamen aperto, conjunguntur; et horum quoque exempla L. I. Tit. III. l. 10 — 13. l. 14 — 16. l. 32 —

C

40.

*) §. 6.

40. cet. praebent; imo tantus Triboniani videtur fuisse conjunctionis amor et studium, ut, quamvis leges non de iisdem loquerentur rebus, tamen si vel nexus quidam inter illas cogitari vel altera ad alteram amplificandam vel finibus iustioribus circumscribendam, vel rationem dispositionis praecedentis tradendam facere potuisset, istas ille semper conjungeret; huc e. g. refero L. I. T. V. l. 9. 10. l. 18 19. l. 23. 24. cet.

S. VII.

Haece, quae hactenus prolata sunt, bene perpensis vix dubium restare posse videtur, quod saepissime inter leges Pandectarum nexus intercedat. Illud vero cum ad plenius absolvendam probationem facere possit, adhuc addam, ex isto titulorum ordine et nexu a me indicato fluere rationes, cur leges ex unius Iurisconsulti libris desumptae tam diversis ac discrepantibus locis collocatae fuerint; ita enim luce clarius erit, non potuisse fieri, ut casu quodam temerario suum locum obtinuerint. Unum sufficiat exemplum, ex titulo tertio libri primi desumptum. Septem ibidem occurrunt ex Celsi digestis divulgatae leges, *) quae per titulum totum dispersae sunt. Diximus vero supra **) titulum istum a l. 1 — 9 de legibus exponere; palam inde est, leges 4. et 5., quae de legislatione differunt, huc conferre debuisse. Inter seriem vero a lege 10 ad 30 productam, qua de interpretatione legum agitur, l. 17 — 19 et 24 bene collocatae sunt; ratio vero, cur istae a se invicem separatae sint, haec videtur, quod ista tituli nostri sectio iterum quodammodo subdivisa est; L. 17 — 19 enim de quibusdam interpretationis praecognitis generalibus loquuntur, l. 24. vero de regulis ejusdem particularibus, et ita quaeque inter sui similes invenitur, L. 39 autem de consuetudine exponit, ideoque et illa in suum ordinem optime relata est. Reliquae ex uno libro depromptae leges et in citato titulo dispo-

*) vide supra §. IV.

**) §. 5.

dispositae quo modo suum invenerint locum, ex ordine supra exposito facile patefecet; haec tantum, quae forte non ita clara sunt, addam, legem 30 legi 29 illustrandi gratia junctam esse; legem 14 lege 15 confirmari, legem 20 feriem sequentium, quae ad 25 usque producitur, et legem 32 ultimam tituli partem incipere.

§. VIII.

Haec omnia vix ullum relinquere possunt dubium, leges Pandectarum nexu gaudere et in titulis Digestorum ordinem deprehendi. Concessi quidem et semper concedam, multos esse titulos, in quibus nihil horum videmus. Attamen qui semel, quantae curae Triboniano ordinis fuerit constitutio, animadverterit; hic tamen semper credet, nexum et ordinem intercedere, et rationem subesse, cur haec vel ista lex in illo loco deprehendatur; hic semper suspicabitur, legem hanc vel illam ad singularem forte casum per istum, quem nacta est, locum adstringi, et inde forte plures tolli posse legum antinomias.

§. IX.

Quae cum ita sint, verissimum mihi quidem videntur, nexum istum et quae ab eo pendent, saepe conducere posse ad legum interpretationem, atque inde novum oriri medium explicandi, cujus maximus in eo sese exferet usus, ut doceat, plures leges, quas haecenus generales credidimus, ad singularem casum vel speciem juris particularem esse adstringendas, nec in posterum generaliter declarandas. *Hic vero interpretandi modus hucusque omnino fere neglectus fuit; nec ullam eius mentionem in interpretibus, quamvis non paucos consuluerim, factam invenire potui.* Videtur quidem primo intuitu aliquid simile HIERONYMVS SCHVRFIVS cogitasse, qui, uti FORSTERVS *de juris interpretatione**) dicit, inter media hermeneutica continuationem ad praecedentia numerat, sed quaeunque in an-

C 2

tiquis

*) L. II. c. 1. n. 3. — in OTTONIS *Thesauro* T. II. p. 990.

triquis paululum versatus est artis hermeneuticae praeceptis, is non ignorabit, isto nomine eum insigniri explicandi modum, qui contextum verborum unius loci inspicere praecipit, cujus igitur *Schurfus* etiam sine dubio rationem habuit; unius scilicet legis verba, non vero plurium legum connexionem respicere jubens. De nexu legum singularum ergo, quatenus inde ad interpretationem proficere possimus, nihil protulerunt interpretes; de ordine vero inter leges unius tituli interdum aliquid meditati sunt, uti ex *FRANC. FROSCII* et *HVBERTI GIPHANII*, quos doct. *KOCH* *) citat, exemplis patet.

§. X.

Illud vero observationis vix indiget, inter omnes nostri juris tum civilis tum canonici partes istum nostrum explicandi modum, si quis forte sit, *ad sola fere Digesta applicari* posse; nec enim Institutiones et Novellae, cum continuo decurrant sermone, nec Codicem et Decretales, cum constitutiones istis insertae ordine incedant chronologico, tali nexu gaudere posse, ipsa illorum ratio modo dicta docet. Restat Decretum, cujus ratio, cum leges singulas nec secundum temporis lapsum ordinatas contineat, cum Digestis omnino convenire, igiturque nexum talem vel ordinem saltem doctrinalem supponere videtur; cum vero rei istius perscrutatio me a consilio longius abductura sit; praestat ab ea hic prorsus abstinere.

§. XI.

Pauca adhuc circa *rationem* adjiciam, *quam in adhibendo isto explicandi subsidio ex legum ordine et nexu petito sequi debeamus*. Si tibi locus Digestorum, qui doctrinam a cetero jure in Institutionibus vel Digestis vel Codice proposito quodammodo abhorrentem tradit **), forte occurrat;

ante

*) in diss. cit. §. 9. 10.

**), Si Novellae tantum aliud disponant, verisimillimum est, illud jus

ante omnia videas velim, an forte in legibus praecedentibus de casu singulari sermo instituat, ad quem etiam lex, quae tibi difficultatem movet, referri possit, et ut eo fortiora istius rei habeas argumenta, anquiras, anne ordo quidam omnium ejus tituli legum, qualem in §. V. supra expositum dedi, cogitari et proponi possit? Si talem subesse et in illa tituli parte, in qua tua lex reperiatur, quendam casum singularem explanari videas; habebis rem evolutam. Si vero istud non deprehendatur, tunc videndum, utrum leges proxime antecedentes et subsequentes vel illa una, quae proxime praecedat, lex tale quid involvant, quo tuus textus solvatur? quibus omnibus si nihil profeceris, ad alia remedia progrediaris; ab his vero, quae tempora Iustiniani maxime respiciunt, mediis semper degrediendum esse ob ea, quae hac de re in prooemio dixi, censeo. Ne vero ista omnia dictu proclivia, factu difficilia esse dicantur; jam legis cujusdam, in qua interpretanda maxime dissident Doctores, ex ejusdem cum legibus praecedentibus nexu explicandi periculum faciamus.

§. XII.

Quicumque quadam de capitibus juris controversi praecipuis cognitione pollet; is scire debet, *legem 54. D. de jure dotium* --- maximis jurisconsultos difficultatibus implicuisse, quoniam, quanquam summopere in illo explicando defudaverunt, tamen nullam proferre potuerunt explicationem probabilem. Contortas enim et insufficientes omnes istius legis interpretationes haecenus proditas esse, cuicumque, qui eas inspicere vult, persuasum erit, et jam ex paucis illis, quae mox addenda sunt, patebit. Jam vero illam legem citatam aperte legi *L. 12. C. de jure dotium*. repugnare

C 3

et

ius correctorium esse. Idem interdum in Codice manifestum est, nisi res circa constitutiones istorum imperatorum versetur, qui ante Iustinianum adeoque etiam ante Digesta composita vixerunt, sermo sit, tum enim luce clarius est, illud ius correctorium esse non posse, cum Pandectae post illas compositae leges juniores continant.

et ex ea causa totam istam ejus explicandae difficultatem oriri, neminem juris peritum latebit. *L. 54. D. enim diferte dicit: Res, quae ex dotali pecunia comparatae sunt, dotales esse videntur; L. 12. C. vero easdem non dotales esse asserit; atque ista quidem legum discrepantia Doctores ipsos circa quaestionem: an res, pecunia dotali comparata, fiat dotalis? in duas partes diftraxit.*

§. XIII.

Affirmat illam inter alios COCCÉJ (), hifce praecipue nifus argumentis: 1) quia dos fit complexus plurium jurium, sub qua etiam aestimatio contineatur 2) quod eadem ratione in hereditatem veniant ea, quae pecunia hereditaria fint comparata. 3) ob textum legis noftrae expreffum, cui *L. 26. D. eod.*, ubi „permutari dotem poffe — ex pecunia in rem, dicitur, et *L. 21. D. de pactis dotalibus* jungit. Sed non adeo magnum firmitatis robur omnia ifta argumenta habent; ut enim de primo et fecundo plane taceam, ubi non nifi legum rationes traduntur, quae in aperta juris difpofitione non funt audiendae; de tertio faltem id monebo, quod duae pofteriores leges (*L. 54. noftram* enim nunc praeteribo) de illo cafu difponant, ubi illa permutatio dotis confentiente muliere et *in utilitatem mulieris* facta fit, (cujus exemplum etiam in *l. 50. pr. D. h. t. habemus*), quod in *l. 26. D. de iure dotium*, fi praecedentem refpicias, cum qua per particulam: *ita* aperto iuncta eft, perfpicuum erit; in *l. 21. D. de pact. dotal.* vero vel ex eo apparebit, quod ibi de expreffa viri et mulieris conventiono agatur — Sed mirandum quodammodo COCCÉJ ingenium acutum, quo *l. 12. C. de iure dotium*, quae ipfi magnopere obftare videtur, in fuum vertere ftudet commodum; adjicit enim, rei talis dominium quidem in uxorem non*

*) *Ius civile controuerfum* h. t. qu. VII. — Eandem fere fententiam fouet, quamuis non fati clare eandem exponat, REGNER AB OOSTERGA in *difputationibus* ad Pand. (quae eiusdem cenfurae Belg. pand. iunctae funt). T. I, p. 163. 164.

§. XV.

Permuli sunt, qui omnes explicationis suae vim ex verbo ultimo: *videntur haurire velint, notam illud improprietas et similitudinis esse, atque res istas non vere, sed quasi vel secundum quid dotales fieri et rebus dotalibus aequiparari dicentes. Haec est PACII *)*. BERGERI **) , LEYSERI ***) cet. sententia; sed et haec explicatio maximas habet difficultates, nec desunt, qui illam fortiter rejiciant ****); neque dubium est, tali legis explicatione in Tribonianum maximam devolvi ignominiam, quod leges tam incertas et quae nullam utilitatem praebeant, sed simplices indicent similitudines, corpori juris inferuerit. Tuentur quidem quodammodo rem suam interpretes citati, cum istam improprietas notam momento tamen practico propterea non carere dicant; sed cum alii aliud prodant, separatim illos audiendos esse credo.

§. XVI.

Dicunt enim, ad uxorem quidem non pertinere dominium rei ita comparatae, sed tamen, *si maritus non sit solvendo*, tum ei ob privilegium dotis concessam esse rei istius vindicationem, quam quidem PACIUS, LEYSER †) STRUVE ††) utilem saltem dant, de qua vero BERGER †††) nil addit, ideoque de ista vindicationis directae et utilis differentia sollicitus esse non videtur. NOODT ††††) plane singularem casum in mente habuisse videtur, propter verba ejus sequentia: „Mihî proclive est, Caji verbis usum quæ-
„vere in privilegio, quod mulier dotis nomine habet inter-
„mariti creditores, cum non est solvendo. Res exemplo
„lique-

*) ΕΥΖΥΡΙΟΦΩΥΟΥ cent. V. qu. 53.

**) Resoluciones legum obstantium p. 545.

***) Mediat. ad Pand. sp. 304. m. 3. cit.

****) c. g. FABER conjectur. L. V. c. 9.

†) citatis locis.

††) ad Gothofredi Immo p. 188.

†††) cit. loc.

††††) comment. ad Pand. h. l. — in Opp. T. II. p. 502.

„ liquebit. Mulier marito dedit dotem, is fisco vel reipublicae debet; non est solvendo: mulieri competit privilegium ante ejus creditores personales. „ Ego vero confiteor, mihi veram hujus viri sententiam nec exemplo nec praeter illud satis liquere. Omnis interdum haec de privilegio dotis eo usque amplificato opinio nulla alia lege nititur, quamvis in foris jus ita saepissime dici non ignoro *)

§. XVII.

Aliam omnino rationem secuti sunt, qui casus singularitatem non tam in effectu vindicationis, et ejusdem circumstantiis, sed in ratione comparationis et emtionis ipsius ponunt. ACCURSIVS enim ad h. l. supponit hic emtionem *consentiente muliere* factam, quam sententiam tamen admodum reprobatur MORNACIVS **). FABER ***) vero dicit hic tantum de tali differi emtione, quae *nomine uxoris* facta sit. Sed nihil de omnibus istis opinionibus dicendum est, nisi quod merae tantum hypotheses sint, cum res ipsa nulla suppeditet argumenta, ideoque non nisi conjecturis absolvi posse videatur.

§. XVIII.

Non quidem negandum est, argumentum quoddam, quantumcumque sit, ex inscriptione legis depromptum praese ferre interpretationem, quam BACHIVS ****) de hac proposuit lege. Ille enim censet, eandem de isto condicere casu, ubi vir quidam opus publicum faciendum conduxit, et ita *redemptor operis* factus a republica pecuniam praemanu datam acceperit: propter quam omnia bona reipublicae hypotheca obstringi atque *praedes* (vid. inscriptionem) fisci debebant; tunc vero bona dotalia et quae ex dotali pecunia

*) LEYSER *med. ad Pand.* sp. 304. m. 5.

**) observat. ad h. l.

***) loc. cit.

****) *diff. de iure praedicatorio.*

cunia comparata essent, in ista omnium bonorum hypothe-
ca non comprehensa fuisse, BACHIUS censet. Est quidem
conjectura ista ingenii plena, sed dubito an sola haec debi-
lis ex legis inscriptione sumpta ratio ad eam firmiter stabi-
liendam sufficere possit. Cum igitur tota res mihi non nisi
conjecturis exponi posse videatur, in locum aliarum, quae
omnibus argumentis egent, meam, quae tamen quodam-
modo argumentis suffulta est, substituere non dubito.

§. XIX.

Et primum quidem observandum est, *in toto titulo*
nostro non nisi *de dotis datione* et de jure isto, quod mari-
tus circa dotem promissam petendam eandemque retinen-
dam, et lucrum inde oriundum habeat, agi et exponi, nul-
libi vero de illo jure, quod uxori circa dotem repetendam
competat, quidquam prodi; quae quidem omnia ad libri
vicesimi quarti titulum remissa esse videntur, quod
etiam per ejusdem inscriptionem ipsam: *Soluto matrimonio*
dos quemadmodum petatur, significatum est. In nostro vero
titulo jam leges tres priores, quamvis locos communes de
dotibus in genere proferre videantur, tamen revera non
nisi de dote danda agunt, uti e contrario *l. 1. et 2. pr. D. so-*
lut. matrim. de dote repetenda generalius dicant. Sunt
quidem in nostro titulo quaedam loca, quae non tam de
jure circa dotem dandam quam repetendam dicere viden-
tur, sed nihilominus titulus in genere solummodo de dote
danda exponit; leges enim istae, quae de uxoris jure lo-
quuntur, admodum paucae et tantummodo praecedentium
appendices sunt. L. 11 et 12. e. gr., quae huc quodammo-
do referri possunt, aperte cum 10. conjunctae sunt, et non
nisi effectus dotis aestimato datae tradunt, de qua in L. 10.
plura produntur, quae sine dubio ad doctrinam de dote
danda pertinent. Imo L. 10 et 12 unum aperte sermonem
constituunt, in quem L. 11 amplificationis causa inculcata est.
Eadem quoque de reliquis perpauca, quae uxoris jura do-
cent, legibus hujus tituli dicenda sunt, scil. in iisdem non
nisi

nisi effectus, qui ex certa in dote danda adjecta conventionne oriuntur, exori. Et mihi quidem probatum est, favorem istum dotis ita praedicatum non tam in jure circa dotem post matrimonium solutum, quam ante matrimonium initum locum habere;,, reipublicae enim interest, mulieres „dotes salvas habere, *propter quas nubere possunt*, *). Exinde vero eo magis tractationi tituli nostri de jure circa dotem dandam convenit inscriptio: *de jura (s. favore) dotium*. Cum igitur in nostro titulo omnes fere leges de jure mariti circa dotem dandam exponant; mirum foret, si una lex 54, quae quidem non effectum conventionis singularis, sed regulam de dote generalem tradere videtur, de jure uxoris circa dotem repetendam differat. Sed qua tandem ratione ad jura mariti trahenda sit, mox videbimus.

§. XX.

Si enim antecedentes et subsequentes leges a L. 36. inde curatius inspicias; plures offendes, in quibus *de dote a debitore mulieris solvenda* agatur, quanquam serie non continua, sed multum interrupta illa doctrina exponitur. L. 53. praefertim, 55 et 56. pr. de isto casu absque dubio loquuntur. Forte igitur etiam L. 54, quae inter illas posita invenitur, de eodem casu aliquid tradit; id quod eo verisimilius redditur, cum, si illa lex generaliter, uti concepta videtur, interpretanda esset, non huic solum loco, sed materiei hujus tituli omni adversaretur. Videamus ergo, num forte ad hunc restricta casum et de isto solum exposita, imo praecedenti legi penitus juncta, explicationem claram et probabilem recipiat.

§. XXI.

Lex praecedens 53. de illo casu differit, ubi maritus donationis causa in dotis locum sibi a muliere debitorem, qui solvendo non est, delegari patitur, ibique res tunc viri periculo esse dicitur; huic ergo legi si sequentem 54 jungas,

D 2

huc

*) L. 2. D. h. r.

hunc ista recipiet sensum: — In hoc vero casu modo exposito (ubi nomen non omnino certum dotis loco assumerit maritus) *res, quae ex dotali*, i. e. in dotem promissa et apud debitorem existente, *pecunia a debitore comparatae sunt, dotalis esse* i. e. in subsidium a marito vindicari posse *videatur*. Cum jam ipsa res doceat, casum istum non nisi admodum raro evenire posse, minime mirandum, quod alias de ista re dispositiones in toto iuris nostri corpore non habeamus; optime vero conveniens esse videtur ista explicatio cognito illi dotis favori apud romanos maximo; vel saltem non absolum est, Cajum tantum doti favorem tribuisse, ut in tali quodam casu ita responderit. Responsum enim Caji legem nostram fuisse propter adjectum vocabulum: *videatur*, quod in Digestorum et Decretalium responsis saepissime occurrit, mihi maxime probabile videtur: attamen responsum istud per ejusdem in Digesta illationem legis vim recepisse extra dubium est, quanquam secundum ejus a me expositam sententiam nullibi forte jus dicatur.

§. XXII.

Nec vero *simili quodam jure* in foris nostris omnimodo caremus. Nullum enim juris peritum fugiet, per *l. 2. D. quando ex facto tutor*. rem ex pupillari pecunia a tutore nomine proprio comparatam pupillo acquiri, illique utilem ejus vindicationem dari, quod, quamvis optime sciam, ea dispositione nihil in nostra re longe diversa effici, tamen similitudinem casus habet, et forte Cajus in respondendo ad hoc pupilli jus respexit. Saltem cum aliae legis nostrae interpretationes nullo omnino nitantur argumento, mea vero quoddam ex legum connexionem depromptum prae se ferat argumentum; illam, cum juris nostri principiis minime adverteretur, praeferre liceat. Ita vero exemplum quoddam nostri subsidii adhibendi in evolvendo legis sensu dedimus, qui maxime involutus latebat. Clariores enim leges, ubi interpretatio per se lucida, vel aliunde facile repetenda esset, per illud medium iterum declarare non volui, ne istud
super-

superfluum esse et in tanta aliorum explicandi modorum affluentia absque detrimento negligi posse dicatur; sed addamus tamen unum adhuc specimen, ubi legis cujusdam explicatio probabilis per nostrum subsidium fulciatur, et certitudo ejusdem, ut ita dicam, absolvatur.

S. XXIII.

Circa legem 37. *D. familiae ercisc.* lis inter Doctores orta est, utrum particula *non* in eadem recte locum habeat necne? *Liber Pandectarum Florentinus* illam habet; *Basilici* vero *) habent *ὁμολογῆς* absque negatione. Illa discrepantia codicum inter doctores quoque litera dictam movit, ut jam plures sint, qui eandem sententia finire non audeant, inter quos OOSTERGAM **) nominemus, apud quem etiam auctores in duas partes citatos videas. Sed verior omnino sententia videtur, istud *non* recte in dicta deprehendi lege, quam CVIACIUS ***) HUBER ****) aliique tuentur. Omissis vero reliquis horum virorum argumentis nostro modo procedamus, et legem 36 et 37 jungendo posterioris sensum erodamus. *Paulus* in l. 36 resolvere voluit hanc quaestionem: utrum, qui cum illo, quem coheredem putasset, hereditatem diviserit, per hoc factum hereditatis petitione renunciaverit necne? Exponit ille rem per distinctionem; vel enim divisio hereditatis judicialiter facta est, vel extra judicialiter. Si judicialiter divisum sit, tunc propter rei judicatae auctoritatem hereditatis petitio cessat; sin vero extrajudicialiter transactum non videtur, et hereditatis petitio locum habet. Primo intuitu res omnis per hanc distinctionem exposita esse videtur, sed *Tribonianus* noster bene animadvertit, unum ibi adhuc omissum esse casum, illum scilicet, quo actionem familiae erciscundae heres contra coheredem putativum quidem instituerit, sed sententia

D 3

tia

*) L. 42. tit. 3.

**) disp. ad Pand. T. I. p. 37.

***) L. 9. obs. c. 46.

****) praef. ad Pand. h. t. §. 3.

tia nondum lata sit. Ut igitur quoque de hoc dispositum sit casu, et ita omnis quaestio resoluta sit, Scaevolae verba in l. 7. legi praecedenti subiecit: „*Qui familiae erciscundae iudicio agit, eo facto non constitetur adversarium sibi esse coheredem* „ ideoque ante rem judicatam actionem mutare et hereditatis petitionem institui potest, nec vereri debet, ne propter jam institutam familiae erciscundae actionem exceptione repellatur. Ita mihi ista res plenissime absolvi videtur. Sed haec de isto explicandi subsidio sufficiant, cum hanc rem tantum delibare, non vero exhaurire constituerim.

THESES.

THESES.

- I. *Plurima, quae nunc in jure naturae tractantur, a Romanis in jus gentium referebantur.*
 - II. *Principium juris naturae, quod suum cuique tribuere jubet, non a recentioribus inventum est, quanquam ab antiquioribus non uti unicum juris naturae principium traditum est.*
 - III. *Jus Naturae justis finibus circumscriptum, nil nisi jura docere debet, omni officiorum tractatione ethicae relicta.*
 - IV. *Jus Naturae ex aequalitate hominum qua principio deduci non potest.*
 - V. *Distinctio jurium in perfecta et imperfecta nullius pretii est.*
 - VI. *Pactorum vis non ex eo probari potest, quod officium imperfectum in perfectum immutatum sit.*
 - VII. *Jus Germanicum leges extra Germaniam latas inter fontes haberi non potest.*
 - VIII. *Pleraque Romanorum circa servitutum doctrinam principia justo subtiliora sunt.*
-

THESES

- I. Theses, que sunt in parte naturae...
- II. Principia...
- III. De...
- IV. De...
- V. De...
- VI. De...
- VII. De...
- VIII. De...

VD18

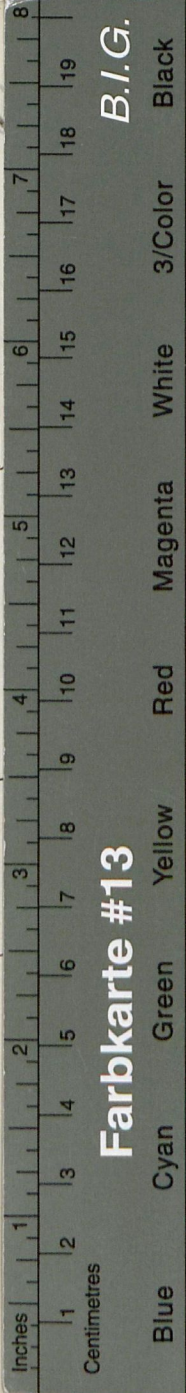
ULB Halle 3
004 582 101

Sb. f

B.I.G.

Farbkarte #13

4,231.

870

1785/1

RTATIO INAVGVRALIS

DE

ANDECTIS INTERPRETANDARVM

BSIDIO

NEXV ET CONSECVTIONE

PETENDO

QVAM

ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
MO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

LO AVGVSTO

AE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGA-
IAE ET QVESTPHALIAE REL.

TE ILLVSTRI IVRISCONSVLTORVM

ORDINE

HIS IN IVRE HONORIBVS

D. X SEPT. MDCCLXXXV.

PTANDAM PROPONET

LIEB HVFELAND

PHIL. MAG.

GEDANENSIS.

IENAE

TERIS HELLERIANIS.